

PANDEMIE JAKO RÁNA I PŘÍLEŽITOST

Zdeněk Vojtíšek

Jedna z nejvíce fascinujících skutečností při studiu náboženství je bezesporu proměna jednotlivých tradic, vyplývající z jejich schopnosti přizpůsobit se měnícím se společenským podmínkám. „Svět se nevrátí k tomu, jaký býval, a už nikdy nebude takový;“ slyšíme často kolem sebe v souvislosti s odeznívající vlnou pandemie. Ani náboženská společenství (anebo alespoň jejich velká většina) nebudou stejná: pandemie „prověřila“ hloubku sounáležitosti těch, kdo je tvoří, a naučila je provádět náboženské úkony a komunikovat mezi sebou jinak, než byli zvyklí.

Změny současného světa jsou rychlé, nečekané a někdy bolestné (kromě pandemie nemůžeme v těchto týdnech nemít na mysli také to, že představitelé Ruské federace rozpoutali v Evropě válku). Redakční rada časopisu *Dingir* připravuje témata jednotlivých čísel s více než ročním předstihem. Dnes vidíme, že když jsme na konci léta roku 2020 poprvé hovořili o tématu „Proměna náboženství v pandemii“, neuměli jsme si tu proměnu vlastně vůbec představit. A dnes také víme, že na všechny závěry o této proměně je zatím velice brzy.

Přesto je až překvapující, jak velkou výpovědní hodnotu nejen o náboženství, ale o celém měnícím se světě následující články mají. První z nich nám pomáhá zakotvit své přemýšlení o vztahu náboženství a pandemií v dějinách. Historik medicíny **Karel Černý** nás nenechává na pochybách, že jakkoliv překvapivé pro nás bylo vypuknutí pandemie, nejednalo se a nejedná se o unikátní jev. Různá náboženská společenství samozřejmě postihuje v různé míře: jak se dozvídáme z článku religionisty **Aleše Weisse**, kvůli specifickému životnímu stylu se pandemie stala pro ultraortodoxní Židy těžkou zkušeností. Z článku religionistky **Olgy Cieslarové**, která se zabývá výzkumem veřejných rituálů, zaznívá poněkud odlišné poselství: nepříjemné důsledky pandemie lze překonat hravou a vynalézavou formou. Jednorázovou slavnost dobře situovaných a sekulárních obyvatel Basileje ovšem není možné srovnat s dlouhodobým tlakem na příslušníky nábožensky silně angažovaných ultraortodoxních společenství.

Z pozorování teologa a nemocničního kaplana **Matěje Hájka** vyplývá potvrzení trendu posledních desetiletí (a nejen v české společnosti): náboženský rozměr (spiritualita) je pro mnoho lidí velmi důležitý, ale to neznamená, že musí být spojen s náboženskou institucí. Pandemie potvrzuje i další trend: jednotlivé společnosti (nejen ta česká) jsou hluboce rozděleny a toto rozdělení probíhá i náboženskými společenstvími: vyplývá to z článku religionistů **Jana Sušera** o pravoslavných křesťanech i z článku **Vojtěcha Tutra** o katolících, ale hlavně – až s mrazivými důsledky – z článku brazilianistky **Šárky Grauové** o evangelikálech během pandemie v Brazílii. S podobným angažmá amerických evangelikálů se vyrovnává i americký novinář **Michael Gerson**, jehož článek pro *Dingir* vybral a přeložil religionista **Pavel Hošek**. Méně dramatický a spíše nadějný závěr vyplývá ze zprávy **Josefa Bartoška** o schopnosti indických tradic reagovat na nové podněty a také z rozhovoru **Martina Ořešníka** s **Martinem Staňkem** o tom, jak pandemii zvládala jedna z výrazných pražských katolických farností. Jako doplněk k tématu je zamýšleno „čtení“ na třetí straně obálky: ukazuje vztah pandemie a náboženství v podobě zcela odlišné od všeho předchozího.

Kromě přání inspirativního čtení chci tentokrát čtenářům i připomenout, aby si do diářů zapsali datum „dingirovské“ konference: bude se konat v sobotu 15. října. Více je o ní na zadní straně obálky. ■

OBSAH

Jak se daří konspirační teorii QAnon?2 (<i>Kateřina Hlaváčová</i>)	
Zahraničí	
Svedkovia Liehovovi (<i>Michal Puchovský</i>)7	
Stále ešte kresťanská krajina (<i>Lucia Grešková</i>)9	
Téma	
Náboženství a epidemie v raném novověku 12 (<i>Karel Černý</i>)	
Proměna hnutí charedi (<i>Aleš Weiss</i>) 14	
Z Fasnacht se stala Fasnicht (<i>Olga Cieslarová</i>)17	
A přece jen se točí (<i>Matěj Hájek</i>) 20	
Svoboda, bohyně a konspirace 23 (<i>Michael Gerson, Josef Bartošek a Vojtěch Tutra</i>)	
Koronavirus a dezinfekce na ikonách (<i>Jan Sušer</i>) 26	
Covid a evangelikálové v Brazílii (<i>Šárka Grauová</i>) 28	
Rejstřík 24. ročníku 31	
Rozhovor s Martinem Staňkem	
Akademická farnost během covidu 32 (<i>Martin Ořešník</i>)	
Recenze	
Evoluce jako cesta k Bohu (<i>Ctirad V. Pospíšil</i>) 34	
Opeřené slunce (<i>Ivan Štampach</i>) 35	
„Vyšší duchovní kultura“ v historické práci 36 (<i>Józef Szymeczek</i>)	
Čtení	
Poslání Protestantské církve Svaté korony a základní články její víry 3. strana obálky	

Doc. PhDr. **Zdeněk Vojtíšek**, Ph.D. (*1963), je vedoucím katedry religionistiky na Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a šéfredaktorem časopisu *Dingir*.